STRUČNI RAD

NEPOSREDNI RAD ŠKOLSKOG PEDAGOGA S RODITELJIMA UČENIKA U OSNOVNOJ ŠKOLI

Od savjetodavne intervencije do suvremenog odgojno-obrazovnog partnerstva

Nikola Vuković,prof. pedagog izvrsni savjetnik
Osnovna škola Đurđevac
2025.

SAŽETAK

Obitelj i osnovna škola predstavljaju dva temeljna odgojno-obrazovna čimbenika čija je usklađena, kontinuirana i kvalitetna suradnja ključan preduvjet cjelovitog razvoja djeteta. U suvremenom odgojno-obrazovnom sustavu Republike Hrvatske stručni suradnik pedagog zauzima središnje mjesto u povezivanju roditeljskog doma i školske ustanove. Ovaj stručni rad sustavno analizira teorijske postavke, zakonodavno-normativni okvir, organizacijske oblike, faze savjetodavnog procesa te izazove neposrednog rada školskog pedagoga s roditeljima učenika osnovnoškolske dobi. Poseban naglasak stavljen je na nužnost paradigmatskog pomaka od tradicionalnog, reaktivnog pristupa – u kojem se roditelj poziva u školu tek kada nastane problem u učenju ili ponašanju – prema proaktivnom, preventivnom i partnerskom djelovanju. U radu su detaljno razrađeni individualni i grupni oblici rada, specifičnosti rada s roditeljima u različitim razvojnim fazama djeteta (od upisa u prvi razred do završetka osnovnog obrazovanja) te ključne komunikacijske kompetencije pedagoga potrebne za prevladavanje otpora i izgradnju međusobnog povjerenja.

Ključne riječi: *osnovna škola, školski pedagog, roditelji učenika, savjetodavni rad, partnerski odnosi, suradnja obitelji i škole.*

1. UVOD

Suvremeno društvo obilježeno je ubrzanim tehnološkim napretkom, promjenama u strukturi i dinamici obiteljskog života te sve složenijim zahtjevima koji se postavljaju pred djecu, roditelje i odgojno-obrazovne ustanove. U takvom okruženju osnovna škola više ne može djelovati isključivo kao ustanova za prijenos akademskih znanja, već preuzima ključnu ulogu u socijalizaciji učenika, prevenciji rizičnih ponašanja, očuvanju mentalnog zdravlja te pružanju sustavne podrške obiteljima. S obzirom na to da je obitelj primarno i najutjecajnije odgojno okruženje svakog djeteta, učinkovitost odgojno-obrazovnog djelovanja škole izravno ovisi o kvaliteti odnosa uspostavljenog s roditeljima.

U strukturi osnovne škole stručni suradnik pedagog ima jedinstvenu poziciju. Za razliku od razrednika i predmetnih učitelja, koji su primarno usmjereni na nastavni proces i svakodnevno praćenje odgojno-obrazovnih postignuća unutar razrednog odjela, pedagog sagledava odgojno-obrazovni proces na razini cijele škole. Njegova je zadaća koordinirati rad svih dionika, pružati stručnu pomoć učiteljima i učenicima, ali i biti spona između roditeljskog doma i škole. Neposredni rad s roditeljima pritom predstavlja jedno od najzahtjevnijih, ali i najvažnijih područja pedagogova djelovanja.

Cilj ovog stručnog rada jest cjelovito prikazati teorijske temelje, zakonski okvir, oblike i metode neposrednog rada školskog pedagoga s roditeljima učenika osnovne škole. Posebna pozornost posvećena je razlikovanju tradicionalnog i suvremenog partnerskog pristupa, analizi faza individualnog savjetodavnog razgovora, mogućnostima grupnog osnaživanja roditelja te preprekama koje se javljaju u svakodnevnoj školskoj praksi.

2. TEORIJSKI I NORMATIVNI OKVIR SURADNJE OBITELJI I OSNOVNE ŠKOLE

2.1. Od suradnje prema partnerstvu obitelji i škole

U pedagoškoj literaturi posljednjih desetljeća vidljiv je snažan zaokret u poimanju odnosa između obitelji i škole. Tradicionalni model suradnje temeljio se na asimetričnoj raspodjeli moći u kojoj je škola nastupala s pozicije stručnog autoriteta, dok je roditelju bila namijenjena pasivna uloga primatelja informacija i izvršitelja školskih uputa. U takvom modelu roditelji su se najčešće pozivali u školu tek kada bi došlo do pada školskog uspjeha, neprimjerenog ponašanja ili kršenja kućnog reda, što je kod mnogih obitelji stvaralo otpor, osjećaj krivnje i nepovjerenje prema školskim djelatnicima.

Partnerstvo podrazumijeva ravnopravan odnos u kojem se roditelji i stručnjaci međusobno uvažavaju, prepoznaju svoje komplementarne uloge i dijele odgovornost za cjelovit razvoj djeteta. Roditelji su najbolji poznavatelji vlastitog djeteta, njegovih navika, interesa i emocionalnih potreba, dok pedagog i učitelji posjeduju stručna znanja o razvojnim zakonitostima i pedagoško-didaktičkim postupcima. Tek sintezom tih dviju perspektiva moguće je osigurati optimalne uvjete za napredak svakog učenika.

Tablica 1. Usporedba tradicionalnog i suvremenog partnerskog pristupa radu s roditeljima

Dimenzija odnosa	Tradicionalni pristup suradnji	Suvremeni partnerski pristup
Inicijativa i dinamika	Jednosmjerna inicijativa škole; roditelj reagira na poziv.	Obostrana inicijativa; otvorena i kontinuirana dvosmjerna komunikacija.
Primarni povod susreta	Nastali problemi, slabije ocjene, disciplinski prekršaji.	Prevencija, praćenje cjelovitog razvoja i osnaživanje obitelji.
Uloga školskog pedagoga	Autoritet koji dijagnosticira problem i propisuje rješenja.	Savjetnik, moderator i partner koji potiče zajedničko traženje rješenja.
Pozicija roditelja	Pasivni slušatelj; često u defenzivnom položaju.	Aktivni sukreator odgojnih postupaka i ravnopravan sugovornik.
Fokus razgovora	Kratkoročno uklanjanje simptoma (npr. ispravljanje ocjene).	Dugoročna dobrobit djeteta, razvoj kompetencija i očuvanje odnosa.

2.2. Zakonska i kurikularna utemeljenost rada pedagoga s roditeljima

Neposredni rad školskog pedagoga s roditeljima učenika u Republici Hrvatskoj jasno je utemeljen u važećim zakonskim i podzakonskim propisima. Temeljni dokument, Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08 i izmjene i dopune), u člancima posvećenim pravima i obvezama roditelja propisuje da roditelj ima pravo i obvezu sudjelovati u odgoju i obrazovanju svoga djeteta, biti redovito obaviješten o njegovim postignućima, ali i surađivati sa školom radi ostvarivanja odgojno-obrazovnih ciljeva. Istodobno, Zakon definira ulogu stručnih suradnika u ostvarivanju odgojno-obrazovnog rada škole.

Nadalje, Obiteljski zakon ističe primarnu odgovornost roditelja za odgoj, njegu i zaštitu prava i dobrobiti djeteta, dok Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi uređuje načine informiranja roditelja o napredovanju učenika te obvezu škole da osigura termine za individualne informativne razgovore. U pogledu

radnog vremena i strukture poslova, Pravilnik o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi precizira da stručni suradnik pedagog od ukupnog tjednog radnog vremena (40 sati) obavlja 25 sati neposrednog odgojno-obrazovnog rada s učenicima, učiteljima i roditeljima, dok preostalih 15 sati posvećuje pripremi, planiranju, stručnom usavršavanju i ostalim poslovima.

Nacionalni kurikulum za osnovnoškolski odgoj i obrazovanje također naglašava važnost otvorenosti škole prema obitelji i lokalnoj zajednici. Kroz školski kurikulum i godišnji plan i program rada škole, pedagog definira konkretne preventivne programe, radionice i savjetodavne aktivnosti usmjerene na jačanje roditeljskih kompetencija i stvaranje poticajnog školskog ozračja.

3. SPECIFIČNOSTI NEPOSREDNOG RADA PEDAGOGA U OSNOVNOJ ŠKOLI

3.1. Razvojna dinamika osnovnoškolskog razdoblja i uloga roditelja

Osnovnoškolsko razdoblje obuhvaća iznimno dinamičan raspon od šeste do petnaeste godine života djeteta, tijekom kojeg učenici prolaze kroz dvije velike razvojne etape: razrednu nastavu (srednje djetinjstvo) i predmetnu nastavu (rana adolescencija). Svaka od tih etapa nosi specifične izazove za dijete i njegove roditelje, što izravno oblikuje sadržaj i metode neposrednog rada školskog pedagoga.

- **Prijelaz iz obitelji i dječjeg vrtića u prvi razred osnovne škole.** Polazak u školu predstavlja veliku prekretnicu za cijelu obitelj. Pedagog već tijekom postupka utvrđivanja psihofizičkog stanja djeteta prije upisa u prvi razred ostvaruje prvi neposredni kontakt s roditeljima. Kroz individualni razgovor prikupljaju se podaci o djetetovu ranom razvoju, navikama, socijalnim vještinama i obiteljskim okolnostima, ali se ujedno roditeljima pružaju smjernice o tome kako emocionalno pripremiti dijete za školske obveze i izgraditi pozitivne radne navike.
- **Razdoblje razredne nastave (1. – 4. razred).** U nižim razredima roditelji su u pravilu visoko motivirani i intenzivno uključeni u školski život djeteta. Neposredni rad pedagoga u ovoj fazi najčešće je usmjeren na praćenje prilagodbe na školski sustav, rano prepoznavanje specifičnih teškoća u učenju (čitanju, pisanju, računanju), razvoj samostalnosti u pisanju domaćih zadaća te savjetovanje roditelja o postavljanju jasnih i dosljednih odgojnih granica.

- **Prijelaz u predmetnu nastavu (5. razred).** Peti razred donosi promjenu organizacije nastave, veći broj predmetnih učitelja, opsežnije gradivo i porast zahtjeva za samostalnošću. Kod dijela učenika dolazi do privremenog pada školskog uspjeha ili pojačane anksioznosti. Pedagog u ovom razdoblju provodi savjetodavne razgovore i tematske roditeljske sastanke kako bi roditeljima pomogao razumjeti nove zahtjeve i spriječio prekomjerno preuzimanje školskih obveza umjesto djeteta.
- **Razdoblje predmetne nastave i rane adolescencije (6. – 8. razred).** Ulazak u pubertet donosi snažne emocionalne, tjelesne i socijalne promjene. Učenici teže autonomiji, vršnjačka skupina postaje dominantan izvor utjecaja, a komunikacija s roditeljima često postaje napeta. Istodobno, roditelji nerijetko smanjuju učestalost dolazaka u školu. Rad pedagoga s roditeljima starijih osnovnoškolaca usmjeren je na razumijevanje razvojnih potreba adolescenata, prevenciju rizičnih ponašanja (vršnjačkog nasilja, elektroničkog nasilja, ovisnosti, izostajanja s nastave) te profesionalno usmjeravanje učenika pri izboru srednje škole.

3.2. Godišnje planiranje i programiranje neposrednog rada s roditeljima

Kako bi neposredni rad pedagoga s roditeljima bio sustavan, a ne sveden isključivo na gašenje akutnih kriza, nužno ga je precizno ugraditi u Godišnji plan i program rada škole. Planiranje započinje analizom stanja i potreba iz prethodne školske godine, rezultatima samovrednovanja škole te ispitivanjem potreba samih roditelja putem kratkih upitnika na početku nastavne godine.

U godišnjem planu pedagog definira preventivne i razvojne ciljeve (npr. organizacija ciklusa radionica za roditelje učenika prvih i petih razreda, predavanja o sigurnosti na internetu), ali ostavlja i dostatan vremenski okvir za neplanirane individualne savjetodavne intervencije. Važan element organizacije jest i dostupnost pedagoga roditeljima – objavljivanje termina individualnih primanja na mrežnim stranicama škole, omogućavanje dogovora sastanaka putem elektroničke pošte ili telefona te prilagodba termina zaposlenim roditeljima u poslijepodnevnim satima.

4. OBLICI I METODE NEPOSREDNOG RADA ŠKOLSKOG PEDAGOGA S RODITELJIMA

4.1. Individualni savjetodavni rad i struktura savjetodavnog razgovora

Individualni savjetodavni razgovor najučinkovitiji je i najintenzivniji oblik neposrednog rada školskog pedagoga s roditeljima. Za razliku od kratkih informativnih razgovora kod razrednika, savjetodavni rad s pedagogom predstavlja strukturirani stručni proces usmjeren na dublje razumijevanje problema, osnaživanje roditeljskih kapaciteta i zajedničko oblikovanje strategija djelovanja (Resman, 2000).

Najčešći razlozi zbog kojih se provode individualni savjetodavni razgovori u osnovnoj školi obuhvaćaju:

- **Odgojno-obrazovne teškoće i školski neuspjeh.** Analiza uzroka slabijeg uspjeha, nedostatka motivacije, neučinkovitih strategija učenja ili poteškoća s koncentracijom.
- **Teškoće u ponašanju i socijalnom funkcioniranju.** Reagiranje na nepoželjna ponašanja na nastavi, sukobe s vršnjacima, nepridržavanje školskih pravila ili povlačenje i izolaciju učenika.
- **Ostvarivanje prava učenika s teškoćama u razvoju i darovitih učenika.** Savjetovanje roditelja o postupcima utvrđivanja primjerenog programa obrazovanja (redoviti program uz individualizirane postupke ili prilagodbu sadržaja), suradnja pri izradi individualiziranih kurikuluma te poticanje razvoja potencijala darovite djece.
- **Promjene u obiteljskoj dinamici i krizne situacije.** Pružanje podrške roditeljima i djetetu u okolnostima razvoda braka roditelja, teške bolesti ili gubitka bliskog člana obitelji, preseljenja ili izloženosti vršnjačkom nasilju.

Kako bi individualni savjetodavni razgovor ostvario svoju svrhu, pedagog ga vodi kroz pet jasno strukturiranih faza:

- **1. Priprema za razgovor.** Prije dolaska roditelja pedagog prikuplja relevantne informacije od razrednika, predmetnih učitelja i ostalih članova stručne službe, pregledava pedagošku dokumentaciju te osigurava miran, ugodan i diskretan prostor bez ometanja.
- **2. Uspostavljanje odnosa i stvaranje ozračja povjerenja.** Početak razgovora ključan je za smanjenje napetosti. Pedagog srdačno dočekuje roditelja, jasno objašnjava svrhu susreta, naglašava zajedničku brigu za dobrobit djeteta te jamči povjerljivost iznesenih informacija.

- **3. Istraživanje problema i razmjena perspektiva.** Pedagog najprije daje priliku roditelju da iznese svoje viđenje situacije, zapažanja o ponašanju djeteta kod kuće i vlastite brige. Tek nakon aktivnog slušanja iznosi opažanja škole, koristeći objektivne opise ponašanja umjesto vrijednosnih sudova i etiketiranja učenika.
- **4. Postavljanje ciljeva i dogovor o zajedničkim koracima.** Umjesto nametanja gotovih recepata, pedagog pitanjima potiče roditelja na promišljanje o mogućim rješenjima. Zajednički se definiraju konkretni, realni i mjerljivi koraci koje će poduzeti roditelj kod kuće, a koje škola u razredu.
- **5. Zaključivanje razgovora i planiranje praćenja.** Na kraju susreta sažimaju se ključni dogovori, provjerava se kako se roditelj osjeća nakon razgovora te se zakazuje termin kontrolnog susreta radi evaluacije napretka.

4.2. Grupni oblici rada: radionice i tematski sastanci

Grupni oblici neposrednog rada omogućuju pedagogu da istodobno djeluje prema većem broju roditelja, promiče preventivne sadržaje i potiče uzajamnu podršku među samim roditeljima. U osnovnoškolskoj praksi izdvajaju se tri temeljna grupna oblika:

- **Tematski roditeljski sastanci.** Pedagog sudjeluje na roditeljskim sastancima pojedinih razrednih odjela ili generacija obrađujući aktualne razvojne i odgojne teme. Primjeri uspješnih tema uključuju: Kako pomoći djetetu u učenju i razvoju radnih navika, Digitalno djetinjstvo i sigurnost na internetu, Izazovi puberteta i komunikacija s adolescentom, Prevencija elektroničkog nasilja te Profesionalno informiranje učenika osmih razreda.
- **Interaktivne radionice za roditelje (Škola za roditelje).** Za razliku od klasičnih predavanja u kojima su roditelji pasivni slušatelji, radionice se temelje na iskustvenom učenju, radu u malim skupinama, analizi odgojnih situacija i igranju uloga. Kroz ciklus radionica roditelji vježbaju vještine aktivnog slušanja djeteta, upućivanja ja-poruka, konstruktivnog rješavanja sukoba i postavljanja granica bez primjene kažnjavanja. Iskustva iz prakse pokazuju da roditelji iznimno cijene priliku da u sigurnom okruženju čuju kako se i drugi roditelji suočavaju sa sličnim odgojnim dilemama.

5. KOMPETENCIJE PEDAGOGA I PREVLADAVANJE PREPREKA U SURADNJI

5.1. Najčešće prepreke u komunikaciji između škole i roditelja

Unatoč zakonskim odredbama i nastojanjima stručne službe, u svakodnevnoj osnovnoškolskoj praksi javljaju se brojne prepreke koje otežavaju neposredni rad pedagoga s roditeljima. One se mogu svrstati u nekoliko skupina:

- **Organizacijske i vremenske prepreke.** Ubrzan životni tempo, smjenski rad i preopterećenost roditelja egzistencijalnim obvezama često ograničavaju njihovu mogućnost dolaska u školu u jutarnjim satima.
- **Psihološke i emocionalne prepreke roditelja.** Mnogi roditelji nose negativna sjećanja iz vlastitog školovanja te ulazak u školu i razgovor sa stručnim suradnikom doživljavaju kao situaciju u kojoj će biti kritizirani ili proglašeni neuspješnim odgajateljima. Strah od osude često rezultira obrambenim stavom, negiranjem problema ili izbjegavanjem suradnje.
- **Različita očekivanja i vrijednosni sustavi.** Nesporazumi nastaju kada obitelj i škola imaju različita shvaćanja o ulozi škole (npr. roditelji koji očekuju da škola preuzme cjelokupnu odgojnu brigu ili roditelji koji osporavaju stručnost učitelja).
- **Institucionalne prepreke unutar škole.** Nedostatak adekvatnog prostora za povjerljive razgovore, preopterećenost pedagoga administrativnim poslovima te povremeni nedostatak usklađenosti između poruka koje roditelju šalju razrednik, predmetni učitelji i stručna služba.

5.2. Komunikacijske i etičke kompetencije stručnog suradnika pedagoga

Uspješno prevladavanje navedenih prepreka izravno ovisi o profesionalnim i osobnim kompetencijama školskog pedagoga (Kolak, 2013). U središtu tih kompetencija nalaze se vještine savjetodavne komunikacije:

- **Aktivno slušanje i empatija.** Sposobnost pedagoga da pažljivo sluša verbalne i neverbalne poruke roditelja, parafrazira izrečeno i prepozna emocije koje stoje iza roditeljskih reakcija (zabrinutost, strah, ljutnju, bespomoćnost) bez prekidanja i preuranjenog donošenja zaključaka.
- **Bezuvjetno prihvaćanje i neosuđujući stav.** Svaki roditelj u pravilu želi najbolje svome djetetu, čak i kada primjenjuje neučinkovite odgojne metode. Pedagog pristupa roditelju s poštovanjem, izbjegavajući moraliziranje i prebacivanje krivnje.

- **Asertivnost i jasnoća u komunikaciji.** Pedagog mora znati jasno, stručno i argumentirano iznijeti činjenice o ponašanju ili uspjehu učenika, zastupajući najbolji interes djeteta i onda kada se roditelj opire suočavanju s problemom.
- **Poštivanje etičkih načela i povjerljivosti.** Zaštita privatnosti učenika i obitelji temeljni je etički imperativ rada pedagoga. Podaci izneseni tijekom savjetodavnog razgovora koriste se isključivo u svrhu pomoći djetetu, uz jasno informiranje roditelja o granicama povjerljivosti (npr. u slučajevima zakonske obveze prijave sumnje na ugrožavanje prava djeteta).

6. ZAKLJUČAK

Neposredni rad školskog pedagoga s roditeljima učenika predstavlja jedno od ključnih uporišta kvalitetne suvremene osnovne škole. Iako zakonski i kurikularni okviri jasno prepoznaju važnost suradnje obitelji i škole, kvaliteta te suradnje u praksi ne ostvaruje se automatizmom, već zahtijeva promišljeno, stručno i empatično djelovanje školskog pedagoga.

Temeljni smjer razvoja pedagoške prakse ogleda se u napuštanju tradicionalnog, reaktivnog modela koji se aktivira tek pojavom školskog neuspjeha ili neprimjerenog ponašanja učenika. Umjesto toga, školski pedagog treba djelovati kao pokretač proaktivnog partnerstva – kroz sustavno preventivno djelovanje, interaktivne radionice za roditelje, otvorene tematske sastanke i osnažujuće individualne savjetodavne razgovore. Kada roditelj u pedagogu prepozna stručnog saveznika koji ga ne osuđuje, već mu pomaže razumjeti razvojne potrebe vlastitog djeteta, stvara se snažan sinergijski učinak.

Usklađeno djelovanje roditeljskog doma i osnovne škole donosi višestruku dobrobit: učenici postižu bolje obrazovne rezultate, razvijaju zdraviju sliku o sebi i sigurnije svladavaju razvojne izazove od prvog razreda do završetka osnovnog školovanja. Stoga kontinuirano stručno usavršavanje školskih pedagoga u području savjetodavnog rada, rasterećenje od suvišnih administrativnih zadaća te sustavno njegovanje kulture otvorenosti škole prema obiteljima ostaju trajni prioriteti unapređenja odgojno-obrazovnog sustava.

7. LITERATURA

1. Kolak, A. (2013). Suradnja obitelji i škole. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
2. Ljubetić, M. (2014). Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno-obrazovne ustanove i zajednice. Zagreb: Element.
3. Maleš, D., Kušević, B. (2011). Suradnja obitelji i škole u Hrvatskoj – stanje i perspektive. Pedagogijska istraživanja, 8(2), 217–230.

4. Obiteljski zakon (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23, 156/23).
5. Pravilnik o načinima, postupcima i elementima vrednovanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi (NN 112/10, 82/19, 43/20, 100/21).
6. Pravilnik o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi (NN 34/14, 40/14, 103/14, 102/19).
7. Resman, M. (2000). Savjetodavni rad u vrtiću i školi. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
8. Staničić, S. (2006). Menadžment u obrazovanju. Gornji Milanovac: Centar za marketing u obrazovanju.
9. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (NN 87/08, 86/09, 92/10, 105/10, 90/11, 5/12, 16/12, 86/12, 126/12, 94/13, 152/14, 07/17, 68/18, 98/19, 64/20, 151/22, 156/23).